

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Історико-соціологічний факультет
Кафедра політології і соціології

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ В КРАЇНАХ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ
У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД
(1946-2006 рр.)

Матеріали регіональної науково-практичної
конференції

*Присвячена 60-й річниці початку
Холодної війни між Сходом і Заходом*

Рівне – 2008

УДК 327.1946/2006”
ББК 66/07
С 40

Система безпеки в країнах Центральної і Східної Європи післявоєнного періоду (1946-2006 рр.): Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2008. – 228 с.

Голова редакційної колегії:

Постоловський Р.М. – завідувач кафедри всесвітньої історії, професор, кандидат історичних наук, ректор РДГУ.

Редакційна колегія:

Терешко Ю.М. – завідувач кафедри політології і соціології, доцент кандидат історичних наук (відповідальний редактор);

Шеретюк В.М. – декан історико-соціологічного факультету, доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Гон М.М. – доцент кафедри всесвітньої історії, кандидат політичних наук;

Жилюк С.І. – завідувач кафедри політичних наук РДГУ, професор, доктор історичних наук;

Ткаченко Г.І. – завідувач кафедри політології, соціології та права НУВГП, доцент кандидат політичних наук;

Трофимович В.В. – завідувач кафедри історії Національного університету „Острозька академія”, професор, доктор історичних наук;

Черній А.Л. – доцент кафедри політичних наук, кандидат політичних наук;

Христюк Т.А. – доцент кафедри політології і соціології, кандидат історичних наук.

Рецензенти:

Троян С.С. – завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства РІС КСУ, професор, доктор історичних наук;

Тихомирова Є.Б. – завідувач кафедри міжнародної інформації РІС КСУ, професор, доктор політичних наук.

Адреса редакційної колегії: м. Рівне, 33027, вул. Остафова 29, історико-соціологічний факультет, кафедра політології і соціології, кабінет № 410.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету у. Протокол № 5 від 29 грудня 2006 року.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007.

Громадяни України повинні захищати Вітчизну.

Основа обов'язку – військова служба.

Це служба різноманітна – підготовка, походи, чергування, виконання статуту, дисципліни. Це державний обов'язок. Для неї характерно: законність, підлеглість органам влади, посадовим особам державних органів, безпартійність, рівність, відповідальність, соц. захищеність, стабільність служби.

У ній є істотні відмінності з іншими державними службами:

- 1) вимогливість до здоров'я, освіта, моральні якості, фізична підготовка;
- 2) присяга;
- 3) бездоганне виконання обов'язків;
- 4) підпорядкованість, слухняність підлеглих;
- 5) вплив військових звань на службу;
- 6) право на зброю.

Література

1. Конституція України від 28.VI.1996. К., 2002.
2. Декларація про державний суверенітет України 16. VII.1990.
3. ЗУ „Про оборону України”, 6.XII.1991. ВВР, 1992, № 9 ст. 106.
4. ЗУ „Про Збройні сили України”, 12.XII.1991, ВВР, 1992, № 9 ст. 108.
5. Постанова КМУ від 30.VI.1992. № 360 „Про перелік діючих в Україні релігійних організацій (конфесій), врівнення яких не допускає користування зброєю та служби в збройних сил”.
6. ЗУ „Про надзвичайний стан”, 26.VI.1992., ВВР, 1992., № 27, ст. 538 в ред. 1995.
7. Положення про Міністерство оборони України. Затв. Президентом України. 21.VIII.1992. / Оф. вісник 1997. № 35.
8. ЗУ „Про загальний військовий обов'язок і військову службу” в ред. 18.VI.99 р.
9. Указ Президента України „Про Концепцію переходу збройних Сил України до комплектування в/с контрактної служби на період до 2008 р.”, від 8.IV.2001. № 2391. 2001.
10. ЗУ „Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами”. 19.VI.2003. Ук. 22.VII.2003.
11. Конституційне право України. Під ред. В.Погорілка. К., 2002. НД, розд. VII, ст. 669-724.
12. В.Колпаков, О.Кузьменко. Адміністративне право України. К., Юрінком, 2003, гл. 10.
13. В.Колпаков. Адміністративне право України., К. Юрінком, 1999.
14. С.Ківалов, Л.Біла. Адміністративне право України. Одеса, Юридична література, 2002, тема 14, стор. 108.

УДК 327 (437.1/2.74)

Гень О. М.

ст. в. кафедри
політології і соціології

Гень О. Ф.

аспірант кафедри
всесвітньої історії РДГУ

Т.Г.МАСАРИК І НОВА ЄВРОПА

У період між двома світовими війнами не один з компетентних фахівців вважав Т.Г.Масарика за найвидатнішого європейця. Гайніш, у 1920-1928 рр. президент новоутвореної Австрії, сказав у грудні 1921-го, що Масарик є найкращим з європейців, яких він знав[1]. Врешті, Б.Шоу та інші вважали, що він має всі потрібні риси кандидата на пост президента Об'єднаних Штатів Європи, якби вони були створені.

В принципі, що оцінку можливо прийняти, проте вона не є зовсім повною. Справді, Масарик промовляє до нас справами свого життя передусім як європеець, але за своєю духовною сутністю він у найкращому розумінні слова є громадянином світу. Прикладів, що свідчать про це, є дуже багато. Одним з них є вже самий зміст книги Масарика „Нова Європа”. Автор присвятив її не лише проблемами старого континенту. Зверніть увагу, вже перший розділ має промовисту назву: „Війна як світова”. І відразу перші речення самого тексту: „Стає не по собі, коли подумаєш про війну та її масштаби. Увесь світ – буквально увесь світ страждає вже 4-й рік від війни, спричиненої нападом Австро-Угорщини на Сербію, який підтримала Німеччина. Весь світ розділюється на 2 табори... проти Німеччини та Австрії виступило все людство!”[2; с. 25].

Також основна проблема, яку вирішує книга, – світова. Масарик спробував проаналізувати причини війни, охарактеризувати її рушійні сили і потім, на основі цього, сформулювати можливості світового виходу з неї. Правда, мова йде передусім про вихід для Європи, де війна виникла і де були головні її фронти. Однак уже сама логіка світової війни вимагає вирішення питання майбутнього для решти світу. Ці причинні зв'язки долі Європи з долями решти світу Масарик як філософ прекрасно усвідомлював. Тому вже у вступному розділі він писав: „Сама війна з її наслідками зблизила людство; сьогодні воно є організованою одиницею... І ця єдність організації всіх народів світу, всього людства є і початком нової епохи, епохи, в якій народи і все людство свідомо продовжуватимуть свій розвиток”[2; с. 26].

Світовий масштаб війни мав на увазі Масарик і при написанні всієї книги. З посиланням на інтереси тодішніх найбільших держав світу він неодноразово у своїй книзі згадує про Азію, Африку, Далекий та Близький Схід і цілком органічно – про Америку, про „Новий світ” на західній півкулі. До Америки він повертається особливо часто. У третьому розділі про неї пише, як про „першу велику демократію”, яка змогла на своїй території організувати вільне життя на основі церковної та релігійної свободи, чим стала взірцем і для демократії європейської [2; с. 50]. У цьому ж зв'язку в 4-му розділі він віддав найвизначнішу, світову роль Вільсону, американському президентові. Вільсон, що був поборником засад американської демократії, обізнаний у питаннях політичних та історичних, був не лише звичайним президентом однієї, хоча й великої країни. Беручи до уваги згадані цінності американської демократії з огляду на досить визначну роль Америки в заключній фазі війни в боях проти великих держав на фронтах старого континенту, зокрема у Франції, Вільсон, на думку Масарика, був покликаний сказати суттєве слово у вирішенні питань післявоєнного упорядкування світу. Він мав сформулювати „політичні засади Нового світу, завдяки яким буде вирішене не лише питання Сходу, а й усі політичні проблеми”. І далі: „Мова вже не йде про те, як організувати Старий світ – сьогодні йдеться про те, як організувати Світ старий і Новий – уселюдство” [2; с. 57].

Займаючись програмами головних сторін, що воювали, Масарик дійшов висновку, що воювали між собою дві діаметрально протилежні сили. З одного боку, держави здебільшого середньовічного теократичного монархізму і недемократичного антинаціонального абсолютизму і, з другого, держави конституційно-демократичні, що визнають право всіх народів, великих і малих, на свободу і державну самостійність. Водночас він усвідомлював, що подає характеристику сторін, що воювали, лише схематично. Тому, наприклад, він зазначив, що до союзу держав демократичних не належала стара царська Росія [2; с. 50].

Шлях до миру і мирної співпраці між народами після війни, на думку Масарика, пролягає через правильне розуміння цінностей національного характеру. Європа була буквально перевантажена національними проблемами. Різні міркування на цю тему, власне, і становлять ідейний кістяк усієї книги. Історія розпорядилася так, з'ясував Масарик, що з 2-ї пол. XVIII ст., зокрема з часів французької революції, на європейському континенті пробивалися тенденції до об'єднання та індивідуалізації народів. Європа організувалася дедалі чіткіше за національним принципом. За різних умов цей процес набував різного ідейного та ідеологічного вигляду. Різні наукові дисципліни намагалися пояснити принцип

цього процесу. З посиланням на різноманітні умови, в яких розвивалися окремі народи, Масарик у „Новій Європі” вказав на те, що є стільки національних питань, скільки є на світі народів і національних меншин. Тому також „немає одного шаблону на вирішення всіх національних питань” [2; с. 100].

У спробах вирішення тієї чи іншої національної ситуації Масарик вважав найсуттєвішим правильне розуміння союзу між народом і нацією, з одного боку, і державою, з другого. Тут він в основному зійшовся у поглядах з Гердером, який вважав народи природними органами людства, а держави – штучними утвореннями. Для Масарика народ був за своєю суттю феноменом демократичним, де кожний індивідуум був покликаний застосовувати свої здібності залежно від можливостей. А тим часом держави виникали спочатку як результат вищого духовного розвитку народу і прагнули до використання і панування над людьми. Лише в нові часи у житті „народів почали з'являтися спроби будування демократичних держав”. Водночас прагнення кожного свідомого народу мати свою власну державу він вважав цілком природними. Придушення націй він вважав за „гріх проти людства і людськості” [2; с. 145].

В розділі, присвяченому національному питанню, він коротко торкнувся і расової проблеми. „Чистих” народів чи рас нема, всі вони сильно змішані, тому ділити їх за групою крові чи подібним чином неможливо, констатував він. Водночас є окремі народи, що більше піддавалися найрізноманітнішим духовним впливам інших, чужих народів і рас; відбувається взаємний обмін ідеями, звичаями, інституціями та ін. Так розв'язує цю серйозну проблему самотності народів, незалежності їхньої культури природний розвиток. Це все спрямовано проти ізоляції, проти замкненості окремих народів щодо решти світу.

З гострою критикою виступав Масарик проти абсолютних монархій, їх він вважав на початку XX ст. ворожими щодо націй.

У „Новій Європі” серед них називає Пруську Німеччину, Австро-Угорщину, Туреччину, Росію та Болгарію. Ці держави за всіх відмінностей між ними були схожі щодо політичних основ своєї внутрішньої організації. Взв'язавши до уваги фактичне поєднання правлячих кіл цих держав із церквою, Т.Г. Масарик їх характеризував як „теократичні монархії” [2; с. 73]. І нехай в них діяли парламенти, реальна діяльність цих інституцій була лише консультативною. Політична влада, вирішення головних питань у названих державах були закріплені за монархом і його аристократичним оточенням. Емансипаційні зусилля народів, що були під владою цих монархій, Т.Г. Масарик вважав явищем демократичним. За цим найвищим принципом потрібно було організувати на Старому континенті життя цих народів. Жоден з них не міг бути з нової повоєнної Європи

вилучений, а також жоден не мусив підкорятися іншому. В новому політичному влаштуванні континенту однакові плани повинні були мати всі народи – і переможці, і переможені.

Питанням, на якій основі мало бути організоване повоєнне життя, Т.Масарик присвятив 18 розділ „Нової Європи”. Як гуманіст він плакав надію, що тривала світова війна з усіма її жахіттями потрясе свідомість народів, змусить їх, згадавши ще раз власну історію, сказати „за” людяності, життю і мирній співпраці. Ідеологічною і моральною основою такого майбутнього міг стати, за Т.Г.Масариком, тільки „синтез усіх культурних складових, вироблених усіма народами” [2; с. 145].

Коли читаєш Масарика нині, наприкінці ХХ ст., постає питання: чи не був автор, пишучи цю книгу, в полоні утопії. Питання є виправданим, якщо згадати про II світову війну, десятиліття війни холодної, аж занадто численні й жорстокі міжнаціональні конфлікти кінця століття на південному сході і сході Європи. Позитивна відповідь на це запитання була б грубою помилкою! Щодо тогочасної ситуації в світі, щодо його хвороб і причин найважливіших криз жодних ілюзій Т.Г.Масарик не мав. Спираючись не тільки на його довоєнні науково-літературні праці, а й на багату культурно-політичну практику, можна додати, що до найбільших болів, які підштовхнули світ у ХХ ст. до воєнних катастроф, вчений не тільки уважно прислухався, а й завчасно наполегливо попереджав про їхні можливі трагічні наслідки. Відомі критичні випадки Т.Г.Масарика проти проявів націоналізму та антисемітизму в царині теорії. Ще більшої уваги варта боротьба, яку він провадив у Чехії проти проявів націоналізму та антисемітизму в реальному житті. Наприкінці століття в культурних колах Чехії і всього світу викликала зацікавленість його критика філософських і соціальних основ марксизму. Вартою уваги потрібно назвати його критику титанізму, що пролунала в роках 1896-1898, зокрема в місячнику „Наша доба” серед праць під спільним заголовком „Сучасна людина і релігія”. Ця критика була, напевне, своєрідним протестом проти тоталітаризму, феномена, з яким мали нещастя зіткнутися ряд генерацій у ХХ ст. Ні, в полоні утопізму, розум Т.Г.Масарика ні в роки війни, ні перед нею не був. Навпаки! Вихований у проникливо інтуїтивному дусі філософ-реаліст, демократ-гуманіст намагався назвати причини цієї війни і накреслити прийнятну для людства перспективу виходу з неї. Для Європи – насамперед, і для світу – в цілому.

По завершенні війни Т.Г.Масарик далі провадив зовнішню і внутрішню політику чехословацької держави у руслі свого філософського світосприймання і в рамках своїх обмежених можливостей впливав на міжнародну політику. Протягом усього

періоду свого президентства (1918-1935 рр.) він докладав зусиль до створення умов мирного співіснування і співпраці всіх народів і народностей молодій державі. Масарик був повністю впевнений у тому, що від успішності демократичного рішення цього завдання значною мірою залежатиме майбутнє Чехословаччини. Коли він призначав у липні 1919 р. А.Швеглю міністром внутрішніх справ в уряд Тусара, то записав йому в декреті про призначення, що проблема національних меншин мусить бути розв'язана якнайшвидше і саме „за програмовою ініціативою уряду” [3; с.158]. Через рік, у червні 1920 р., в розмові з редактором тижневика „Час” Т.Г.Масарик висловився щодо вирішення національних проблем у республіці так: „Ми мусимо зберегти мир з усіх сторін. Той, хто пережив жахи війни, хто відчув усе це горе, той обов'язково, якщо має хоч якийсь сумніння, сприятиме мирному вирішенню всіх спірних питань” [2; с. 321]. Їхнім успішним розв'язанням Чехословаччина мала виконати значну частку важливої роботи для Європи і всього людства, вважав Т.Г. Масарик.

Через 10 років, у січні 1930 р., Т.Г.Масарик мав аудієнцію з уповноваженими новоствореного Товариства з питань меншин. У промові, виголошеній перед представниками Товариства, він сказав: „Завдання нації, що чисельно переважає в державі, полягає в тому, щоб розумно регулювати взаємини між собою і меншиною, меншиною і державою. Не чекати, поки меншина чогось потребуватиме і волатиме про це, не робити нонсенсу з того, як голосно меншість домагатиметься своїх вигод. А за допомогою правильного аналізу потрібно самостійно дійти до такої програми, яка гарантує налагодження становища меншин у державі, і цю програму проводити на добровільних засадах як обов'язок перед собою і перед державою, а не тільки перед меншиною, якщо про це йдеться” [4; с. 125].

Т.Г.Масарик дотримувався цього курсу неухильно і послідовно. За його пропозицією у статистичній службі республіки, наприклад, було призначено спеціального працівника із завданням контролювати надійність відповідних статистичних даних. Філософ-реаліст, відповідаючи за долю багатонаціональної держави, усвідомлював, що виважена національна політика мусить спиратися на надійні статистичні дані.

Нині можна говорити, що зусилля Т.Г.Масарика щодо розв'язання проблеми багатонаціональності Чехословаччини не були безплідними. Послідовників і активних прихильників він знаходив не тільки між чехами, а й між представниками меншин. І якщо демократія міжвоєнної Чехословаччини була однією з найздоровіших у тогочасній Європі, то значною мірою це заслуга успішної національної політики Т.Г.Масарика. Так її оцінили

авторитети. Вензел Янек, лідер німецьких соціал-демократів у Чехословаччині після смерті Т.Г.Масарика (1937), у публічній промові в пражському Німецькому театрі сказав, що померлий „був класиком усіх нормально мислячих людей як чеського, так і німецького народів”. Він вказав усім на „можливість виходу із ситуації масового самозгубного роздратування, що є джерелом посилення націоналізму і расизму” [5; с. 38]. Інший чехословацький німець, професор університету і лідер Німецької аграрної партії Франц Спіна високо оцінив Масарика за те, що він зміг дати багатонаціональній державі ідею, „яка залишається для сучасного і майбутнього опертям, твердиною республіки”. „За часів його президентства, – каже Спіна, – колишній військовий стан між Чехією і Німеччиною був замінений чесько-німецькою співпрацею”, що було досягненням, яке, за словами Спіни, „зробило Масарика безсмертним (у найкращому сенсі) і для судетських німців” [6].

Будуючи демократичну багатонаціональну державу, безперечно, й сам Масарик високо оцінював внесок Чехословаччини до підвалин об'єднаної Європи, про яку він мріяв під час війни. Водночас він часто висловлювався з приводу основних питань повоєнного розвитку континенту. Однією з фундаментальних проблем, яка тривалий час цікавила його ще перед війною, інтенсивно – під час війни, а також увесь повоєнний період – була проблема співіснування великих і малих народів і держав; проблема, яка просто фатально стосувалася долі народів, головним чином, Центральної і Південно-Східної Європи. В тому, що її не було як належить розв'язано до 1914 р., Масарик вбачав головну причину виникнення світової війни. З цього приводу він знову рішуче виступив, наприклад, напередодні Вашингтонської конференції з питань роззброєння в листопаді 1921 р., в інтерв'ю для *The New York World*, висловлюючи серйозну критику на адресу Заходу.

Масарик зазначав, що в Західній Європі і Америці мало розуміються на проблемах Центральної Європи. Чому? Здебільшого тому, що там, у країнах переважно великих, національні питання не такі гострі і наболілі, якими вони є саме для Центральної Європи. Застереженням для політиків найбільших західних держав була й думка про те, що великі країни діяли б застарілим методом, коли б їхні представники підкреслювали різницю між великими і малими країнами. Масарик висловив свою переконаність у тому, що в політичних взаєминах між державами маленька країна є такою самою індивідуальністю, як і велика. Тільки так розуміючи відносини, могла сформуватися, за Масариком, перспективна світова міжнародна політика. Він вважав, що в політиці справді демократичній, у відносинах між малими і великими народами й

державами, незалежно від їхніх розмірів і могутності вирішальне значення може мати лише право!

Відповідно до цього розуміння відносин між великими і малими державами Масарик формулював далі й своє бачення майбутнього повоєнної Європи: „Європа може і мусить бути єдиною великою спільнотою великих і малих народів”. Дійти до створення саме такої Європи мріяв Масарик. І це означало, що після того, як війна змінила політичний вигляд Європи тим, що з неї зникли три абсолютистські держави (Німеччина, Австро-Угорщина і Росія), жодна інша країна не намагатиметься захопити панівного становища, яке мала перед війною Німеччина!

У рамках цього ідеального розуміння Масарик висловив думку про метод розв'язання двох конкретних ключових проблем, важливих, головним чином, для Центральної Європи; хоча й не тільки для неї. Передусім він мав на увазі налагодження відносин між Францією і Німеччиною. У книжці „Світова революція...” він характеризував ці відносини як „болючі” [7; с. 514]. Він був переконаний, що збереження миру в Європі та її успішний розвиток потребують такої міжнародної політики, за якої Франція могла б не боятися нової агресії з боку Німеччини. Щоправда, така політика була б можливою не в протистоянні Німеччині, а тільки в демократичному співробітництві з нею. З приводу цього на Вашингтонській конференції наприкінці 1921 р. він висловився навіть про „дружні домовленості між Францією і Німеччиною”. Через декілька років, у червні 1932 р., в розмові з англійським журналістом він сказав: „Думаю, що єдина постійна база для європейського миру – це французько-німецька кооперація за підтримки Великобританії та Італії... Якби могло дійти до французько-німецько-британської кооперації в Європі, всі мрії водночас могли б здійснитися” [4; с. 153].

Іншою великою європейською проблемою Масарик назвав Росію, і знову, головним чином, у контексті проблем Центральної Європи. Як визнаний знавець Росії, він з розумінням сприймав складність її внутрішньої ситуації. Більшовизм як метод розв'язання проблем Росії і країн Центральної Європи для нього був принципово неприйнятним. Однак Масарик зважав на появу різних сил у Росії; вважав, що ці сили „зважаться на свою консолідацію”. Решта Європи має і „мусить” хотіти, щоб саме сконсолідована Росія знову стала її впливовим членом. Для здійснення цих своїх мрій і сподівань Масарик вважав необхідною „співпрацю Америки з європейськими народами”. І він сам щодо Росії на початку 1922 р. виявляв виняткову ініціативу. В період, коли країна під владою більшовиків потерпала від голоду, він ґрунтовно опрацював меморандум під назвою: „Допомога Європи та Америки Росії”. Цей документ від 10

лютого 1922 р. був переданий урядам союзників.

У меморандумі Масарика йшлося про дві головні речі:

а) термінову допомогу голодуючим; б) поновлення міжнародно координованими діями зруйнованих війною і революцією економіки і адміністративного управління країною. Складаючи попередній проект меморандуму, Масарик повністю усвідомлював, що Росія не може нормально розвиватися без Європи, а Європа – без Росії. Про своє загальноєвропейське сприйняття тогочасної російської проблеми він висловився незадовго до написання меморандуму. У зверненні до представників чехословацького парламенту на новий 1922 р. він сказав: „Європа, цілий світ не можуть бути спокійними, якщо два найбільші народи Європи (Росія і Німеччина) не подолають фатальних наслідків війни. Росія і Німеччина творять більшу частину Європи, ні малі країни Центральної Європи, ні більші країни на Заході не зможуть нормально розвиватися, якщо Росія і Німеччина не зціляться” [2; с. 207].

У Масариковому розумінні європеїзму свою роль, звичайно, відіграла і Америка – насамперед Сполучені Штати Америки. Доказом цього є зміст книги „Нова Європа” і цілий ряд повоевних промов Масарика. До того ж, красномовним є й згаданий меморандум „Допомога Європи та Америки Росії”. Масарик був просто переконаний, що долі Європи та Америки з кінця XVIII ст. пов'язані і впливають одна на одну. В лютому 1932 р. у промові з нагоди 200-ї річниці з дня народження Джорджа Вашингтона він назвав цей вплив „європеїзацією Америки” і „американізацією Європи”; [4; с. 247] думаю, що слушно.

У короткому матеріалі можна окреслити лише основні контури Масарикового розуміння європеїзму. Його підвалини були філософсько-і н т е г р а л ь н и м и , гуманістично-демократичними, критично гармонійними. Водночас теоретичну цінність свого бачення об'єднаної демократичної Європи Масарик підсилював і своїми вчинками – як політик і державний діяч. Тому його заповіт новій Європі, напевно, може інспірувати нас і сьогодні.

Література:

1. Neues Wiener Tagblatt, 16. 12. 1921.
2. Masaryk T. G. Nov& Evropa. Stanovisko slovanske. – Praha, 1920.
3. Masaryk T. G. Cesta demokracie I. – Praha, 1934.
4. M Masaryk T. G. Cesta demokracie IV. – Praha, 1997.
5. Jaksch Wenzel in: Nova Svoboda, 1937/XV.
6. Spina Franz in: Teplitzer Tagblatt, 15. 09. 1937.
7. Masaryk T. G. Svetova revoluce. – Praha, 1925.

УДК 327.5(470+571)+(479.22)

Козачок В. Ф.
в. кафедри політології і
соціології РДГУ

ГЕНЕЗИС РОСІЙСЬКО-ГРУЗИНСЬКИХ КОНФЛІКТНИХ ВІДНОСИН

„Не смій стріляти по Багдаду, краще разом по Тбілісі”. Таке звернення прозвучало ще в 2000 р, тобто задовго до відкритого російсько-грузинського протистояння. З цими словами відомий російський політик звертався до президента США. Напевне назва саме грузинської столиці прозвучала в цих словах не випадково, а як наслідок давнього прихованого конфлікту Москви та Тбілісі, який в свою чергу виливався у відкриті протистояння на територіях Південної Осетії та Абхазії.

Як з російської, так і з грузинської сторін робляться кроки для того, щоб дошкулити одна одній. Коріння цього конфлікту потрібно почати шукати ще з часів СРСР: грузини є свободолюбним народом, народ, який важко поставити на коліна.

Затримка російських офіцерів є закономірною реакцією Грузії на втручання Росії в її внутрішні справи. Однак, подібна демонстрація сили може привести до зміни розміщення політичних сил усередині самої Грузії. Про це повідомив директор міжнародних програм Центра імені Разумкова Валерій Чалий. „Грузія досить однозначно дала зрозуміти Росії, що вона має намір відстоювати свою територіальну цілісність усіма можливими способами. Великою мірою, настільки рішуча позиція вищого грузинського керівництва викликана тим, що у випадку ескалації конфлікту, воно розраховує на підтримку США й інших впливових країн. Тим часом саме цей факт змушує Росію усе більш радикально відповідати на будь-які дії грузинської сторони. Для Путіна це вже не просто російсько-грузинський конфлікт – це боротьба за свій вплив на всьому пострадянському просторі”, – заявив експерт. За його словами, нинішній конфлікт – лише початок протистояння, у яке можуть бути втягнуті різні політичні сили не тільки Росії і Грузії, але й інших зацікавлених держав.

Різке загострення російсько-грузинських стосунків є однією з найбільш обговорюваних тем у світових засобах масової інформації, але для України цей розвиток подій є особливо важливим і, можна сказати, особливо тривожним. Як попередження для України, розглядає антигрузинські акції російської влади і спікер грузинського парламенту Ніно Бурджанадзе. Вона згадала у своїй промові Україну, коли

ЗМІСТ

I. АНТИТОТАЛІТАРНІ РУХИ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ 50-80 рр. ХХ ст.

Терешко Ю.М.

Причини придушення „Празької весни” та окупації Чехословаччини 1968 року військами країн-членів Організації Варшавського договору (ОВД) 3

Десятничук І.О.

„Празька весна” 1968 р.: внутрішньополітичний аспект підтримки безпеки Чехословаччини..... 21

Субот О.А.

Організація Варшавського договору як каталізатор політичної нестабільності у Східній Європі..... 26

Ларькіна Л.М.

Реакція Кремля на угорські події 1956 року, позиція ООН та західних держав..... 31

Рибак А., Каляєв А.

Оунівська публіцистика 1950-х років про ставлення західних держав до радянського тоталітарного блоку..... 40

Гончарова Н.О.

Придушення радянськими військами червненого повстання 1953 року в НДР..... 46

II. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Бжезинський Збігнев

Холодна війна та її наслідки..... 53

Троян С.С.

Вплив революційних хвиль у країнах Центрально-Східної Європи на геополітичні зміни..... 70

Гон М.М.

Гармонізація міжнаціональних і міжрасових взаємин як компонент системи безпеки держав Європи..... 74

Ткаченко Г.І., Ткаченко М.Г.

Мовне питання і національна безпека..... 82

Ткаченко О.М.

Гендерна рівність і національна безпека України 88

Луценко К.В.

Свобода слова в Росії: историко-политологический ракурс 96

Березняк В.І.

Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини як невід’ємна складова колективної системи безпеки в країнах Центральної і Східної Європи..... 101

Дубей В.І.

Політика в галузі автомобільного транспорту як складова системи національної безпеки..... 109

Куделя П.І.

Питання українсько-польського кордону на міжнародних конференціях в період Другої світової війни..... 117

Рогаль Й.С.

Конституційно-правові основи національної безпеки України..... 123

Савенко Д.О.

Военно-політичні конфлікти України та Росії в ХХІ ст. 128

Євсович Р., Радовенчик Т.

Конституційно-правові основи оборони України..... 147

Гень О.М., Гень О.Ф.

Т.Г.Масарик і нова Європа..... 154

Козачок В.Ф.

Генезис російсько-грузинських конфліктних відносин..... 162

III. РОЛЬ НАТО У СТАНОВЛЕННІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ. РОЗШИРЕННЯ НАТО НА СХІД ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ

Герасимчук Т.Ф.

Європейська безпека і США: новітні загрози глобального та регіонального рівнів..... 166

Трофимович В.

Україна – Європейський Союз: деякі аспекти взаємовідносин 172

Санжаревський О.І.

Еволюція політики республіки Білорусь щодо ОДКБ і НАТО..... 183

Христюк Т.А.

Тероризм як загроза міжнародного миру, безпеки країн Європи..... 191

Шеретюк О.М.

Євроінтеграційні проблеми і перспективи України..... 199

Демчук Л.В.

Діяльність Ради Безпеки ООН в підтриманні миру і безпеки в світі та країнах Центральної і Східної Європи..... 206

Назарук В.

Конфлікт у Косово. Роль НАТО 213

Романович Т.І.

Взаємозв’язок Україна – НАТО: інтеграційні перспективи 218

Відомості про авторів..... 226

Наукове видання

**СИСТЕМА БЕЗПЕКИ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ
І СХІДНОЇ ЄВРОПИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД
(1946-2006 рр.)**

Матеріали регіональної науково-практичної конференції

Відповідальний за випуск – *Шеретюк В.М.*

Відповідальний редактор – *Терешко Ю.М.*

Комп'ютерна верстка – *Третьяк О.Ю.*

УДК 32
ББК 66.0
П 16

Система безпеки в країнах Центральної і Східної Європи післявоєнного періоду (1946-2006 рр.): збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2008. – 228 с.

Підписано до друку 28.05.2008 р. Формат 60x84 1/16.

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.

Друк ізографічний. Умовин. друк. арк. 13,9.

Замовлення №53/1. Наклад 100 прим.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету,
вул. С.Бандери, 12, м. Рівне, Україна, 33028.